

■ Farhågor för en överteoretisering av grundskolans högstadium väcktes redan när skolberedningen inom sig träffade den sk Visby-kompromissen. Vad man då befarade var att elevernas fria tillval, omsatt i praktik och mot bakgrund av den redan vid denna tid rätt tydliga tendensen till ett allt senare studie- och yrkesval, skulle leda till en bristande balans mellan olika tillvalsgrupper och linjer inom högstadiet.

Farhågorna var inte obefogade, det har mer och mer visat sig ju fler årskullar högstadiet omfattat. Merparten av eleverna väljer nämligen förhållandevis renodlad teoretisk studiegång. Man kan med fog ifrågasätta huruvida såväl individ som samhälle är betjänta av att en sådan överteoretisering av utbildningen sker redan på detta stadium i grundskolan. Samtidigt bör man hålla i minne att den snedvridning av studieinriktningen som uppstått strider mot grundskolans målsättning som bl a innebär att praktiska och framförallt estetiska ämnen ska jämföras med teoretiska.

När grundskolan konstruerades togs hänsyn till det faktum att ungdomar inte kan delas upp i teoretiskt eller praktiskt begåvade. Tillvalssystemet så som det utformats i praktiken har emellertid lett till att eleverna på högstadiet med eller mot sin vilja kommit att hänföras till endera av dessa kategorier. Orsakerna härtill är främst att söka i det förhållandet att den enskilde eleven alltför tidigt ställs i en valsituation som binder studierna under senare årskurser och därmed även framtida studieinriktning och yrkesval.

Att huvudparten av eleverna inför sådana framtidsutsikter hellre söker sig till teoretiska tillvalsgrupper, vilka ger dem möjligheter att till senare tidpunkt skjuta upp ett

mer definitivt studie- och yrkesval, är förståeligt. Väljer de en mer praktiskt inriktad tillvalsgrupp har de redan i fjortonsårsåldern ganska hårt bundit sin fortsatta utbildning. Principen om det fria tillvalet kan således förefalla som en ren fiktion för många elever och målsmän.

Många nackdelar följer med det utslag det fria tillvalet inom högstadiet hittills gett. Särskilt olyckligt är att de praktiska och estetiska ämnena fått alltför litet utrymme och därigenom spelat en alltför undanskymd roll. För ungdomar i pubertetsåldern är det av speciell vikt att undervisningen innehåller ganska stort inslag av manuella och praktiska sysselsättningar. Detta är nödvändigt för att de ska kunna känna trivsel i skolarbetet och utvecklas till harmoniska människor. Också ur denna synpunkt är det väsentligt att teoretiska ämnen inte ställs som alternativ till praktiskt-estetiska.

Andra olyckliga följdverkningar av överteoretiseringen av högstadiet är att många elever utsätter sig för uppenbara överkrav i sin strävan att följa studiegången. Att detta leder till både bristande harmoni, otillfredsställande skolanpassning och även stress har påvisats bl a i en undersökning bland grundskolelever i Stockholm.

När TCO lämnade sitt remissytt-rande över gymnasieutredningen aktualiserade man behovet av en översyn av högstadiets läroplan i syfte att göra den mer sammanhållen och allmän och med vidgat utrymme för praktiskt-estetiska ämnen för samtliga elever. Hur ett sådant högstadium kan konstrueras presenterade TCO för ecklesiastikdepartementet i somras.

Grundprincipen är att tillvalen i de olika årskurserna ska ske så att de helst inte alls, eller i varje fall så litet som möjligt, binder ett senare val av studieväg eller yrkesinriktning. Samtidigt slår man givetvis fast den självklara tesen att praktiskt och teoretiskt inte ska ställas som alternativ mot varandra vid tillvalen.

En på detta sätt förändrad studiegång med förstärkt inslag av estetiska och praktiska ämnen skulle utan tvivel skapa större uppskattning av och förståelse för dessa ämnens värde ur allmänbildningssynpunkt. Den bättre balans mellan teori och praktik som studiegången ävenledes åstadkommer bör också skapa en mer utvecklingsfrämjande pedagogisk miljö för både elever och lärare.

Problemets räckvidd och aktualitet visas också genom skolöverstyrelsens pågående arbete med läroplansrevidering på grundskolastadiet. Ytterligare belysning av frågan kommer dessutom att ske under TCOs utbildningsdagar 6 och 7 november då bl a högstadiets konstruktion ska ställas under debatt. Att en reform mot ett sammanhållet högstadium måste ske är uppenbart, det får inte längre fortgå i Visby-kompromissens anda.

Sammanhållet högstadium

– gagnar alla elever

– jämför alla ämnen
